
Analiza besedotvornih sklopov glagola *stopiti*

Boris Kern

Cobiss: 1.01

V prispevku avtor analizira besedotvorne sklope glagola *stopiti*. Metodološko izhodišče analize predstavlja stopenjsko besedotvorje, ki obravnava tvorjenke iz istega korena v besedotvorni podstavi, in sicer v okviru istega slovarskega pomena. Prikazano bo število tvorjenk po posameznih besedotvornih sklopih in njihova besednovrstna pripadnost (tako splošno kot po posameznih stopnjah tvorjenosti), obremenitev tvorbenih modelov in struktura besedotvornih podsklopov. Namen članka je ugotoviti, kakšne so lastnosti tvorbe iz glagola *stopiti* oz. kakšna je njegova besedotvorna produktivnost.

Ključne besede: besedotvorje, stopenjsko besedotvorje, stopnje tvorbe, besedne družine, glagoli premikanja

Analyzing the group of words formed from the verb *stopiti* 'to step'

This article analyzes the group of words formed from the verb *stopiti* 'to step'. The methodological premise of the analysis is multistage word formation, which deals with derivatives from the same base root within the same lexical meaning. It shows the number of derivatives by individual word-formational group and their part of speech (both in general and by individual word-formation stage), the load of word-formational models, and the structure of the word-formation subgroups. The purpose of this article is to establish the properties of forming words from the verb *stopiti* or its word-formation productivity.

Keywords: word formation, multistage word formation, word families, verbs of movement

1 Uvod

Stopenjsko besedotvorje¹ obravnava tvorjenke iz istega korena v besedotvorni podstavi, in sicer v okviru istega slovarskega pomena. Pred samo analizo je treba razložiti nekaj osnovnih pojmov stopenjskega besedotvorja: **besedotvorni sklop** je nabor besed s skupnim korenem in enakim pomenskim elementom v sodobnem jeziku, ki so hierarhično razvrščene glede na stopnjo tvorjenosti; nabor besed znotraj besedotvornega sklopa, ki so v tvorbenem razmerju, pri čemer je prva (nemotivirana) beseda podstava druge besede, druga podstava tretje itd., imenujemo **be-**

¹ Članek je prirejen in dopolnjen del avtorjevega diplomskega dela Stopenjsko besedotvorje, napisanega pod mentorstvom prof. dr. Ade Vidovič Muha.

sedotvorni niz; tvorbeni model je simbolni prikaz vsake tvorjenke, iz katerega sta razvidni stopnja tvorjenosti in besednovrstna pripadnost posameznih tvorjenk znotraj besedotvornega niza;² **besedotvorni podsklop** pa zajema vse neprvostopenjske tvorjenke (prim. Tihonov 1978: V; Skaržnyški 2000: 12–13; Kern 2010: 340–341).

2 Besedotvorni sklopi glagola *stopiti*

Glagol *stopiti* spada med glagole premikanja, ki so zelo učinkovita in za opis zanimiva skupina, vendar hkrati v semantičnem smislu tudi zelo problematična (težko je namreč oblikovati univerzalno definicijo zanjo; umeščanje posameznih glagolov v to skupino je namreč odvisno od »globine« semantične analize). Sprejmemo lahko definicijo B. Bojar in W. Šmiecha, ki glagole premikanja razumeta kot glagole, ki v zunajjezikovni dejanskosti zaznamujejo situacijo, ki temelji na vidni spremembi položaja v prostoru osebkevega ali predmetnega delovalnika oz. obeh (tj. osebkevega in predmetnega delovalnika) hkrati, v poljubni smeri (Bojar 1979; Šmiech 1986). Umestitev glagola *stopiti* v skupino glagolov premikanja je seveda očitna in neproblematična, vsekakor pa dodatno razlago potrebuje struktura besedotvornih sklopov.

Tvorjenke so zajete iz Slovarja slovenskega knjižnega jezika (SSKJ), Slovenskega pravopisa (SP), Besedišča slovenskega jezika (BSJ) in korpusov Nova beseda (Nb) in Fidaplus (F). V besedotvornem sklopu so razvrščene glede na tvorbeno stopnjo – kar pomeni, da vsak zamik desno pomeni višjo stopnjo tvorjenosti –, znotraj te hierarhičnosti pa abecedno (abecedno načelo razvrstitve velja tudi za istostopenjske tvorjenke), izjema so le zloženske in sestavljanke, ki se vedno nahajajo na koncu sklopa oz. na koncu nabora istostopenjskih tvorjenk. Vse besede imajo označen jakostni naglas, prav tako so vedno navedene tudi naglasne dvojnice – vse v skladu z gradivom, iz katerega so bile besede vzete (poleg tega imajo jakostni naglas označene tudi besede iz korpusnih virov). Posamezne tvorjenke so ločene na podstavni in obrazilni del. Ena od osnovnih postavk stopenjskega besedotvorja je enopomenskost posameznih razčlenjenih enot, zato vsak pomen posamezne netvorjene besede (v našem primeru je to glagol) predstavlja samostojni besedotvorni sklop. Glagol *stopiti* tako obsega šest besedotvornih sklopov:

1. *narediti korak*: stopil je enkrat, dvakrat, pa se je ustavil // *dati, položiti nogo na kaj, kam zlasti pri hoji*: stopiti na gredico // z dajalnikom *dati, položiti nogo na kaj z vso težo s slabim namenom*: stopiti kači na glavo
2. *s korakom, koraki začeti biti kje*: stopiti iz hiše na cesto // *s premikom*

² Pri zapisu tvorbenih modelov uporabljam krajšave latinskih poimenovanj za besedne vrste (V – glagol, S – samostalnik, Ad – pridevnik, Adv – prislov, P – členek, Pn – zaimek, Pr – predlog, N – števnik).

prenehati ali začeti biti v kakem položaju: zaradi sunka je jermen stopil iz vdolbine

3. *pojavit se zlasti na površju*: pot mu je stopil na čelo
4. z oslavljenim pomenom *začeti biti v kakem obdobju*: stopiti v novo leto // *izraža začetek stanja, kot ga določa samostalnik*: zakon bo stopil v veljavo prihodnje leto *začel veljati*
5. *postati član česa*: stopiti v društvo, stranko
6. ekspr. *začeti delovati na kakem področju*: v književnost je stopila nova generacija

Glede na to, da je zbrani material izredno obsežen, bo za ilustracijo prikazan zgolj peti besedotvorni sklop glagola *stopiti*:³

stopiti 5. 'postati član česa'

stóp-ati 5. 'postajati član česa'	V,V
iz-stopíti in izstópiti 3. 'prenehati biti član kake organizacije, društva'	V,V
izstòp-θ 1. [b] 'glagolnik od izstoptiti'	V,V,S
nè-izstòp-θ F	V,V,S(+P),S
izstóp-ati 3. 'prenehati biti član kake organizacije, društva'	V,V,V
izstóp-anje	V,V,V,S
izstóp-en [3.]	V,V,Ad
od-stopíti in odstópiti 3. 'odpovedati se opravljanju javne funkcije'	V,V
odstòp-θ b)	V,V,S
ne-odstóp F	V,V,S(+P),S
odstóp-ati 2. 'odpovedovati se opravljanju funkcije'	V,V,V
odstopaj-óč F	V,V,V,Ad
odstóp-anje SP	V,V,V,S
odstóp-en [2.]	V,V,Ad
odstópn-ik jur.	V,V,Ad,S
odstópn-ina jur.	V,V,Ad,S
nè-odstópen BSJ	V,V,Ad(+P),Ad
odstópi-tev	V,V,S
odstóplj-en šalj. SP 'odstavljen'	V,V,Ad
nè-odstópljen F	V,V,Ad(+P),Ad
odstóplj-enje SP	V,V,S
pre-stopíti in prestópiti 3. 'spremeniti a) okolje glede na delovanje;	
b) pripadnost glede na prepričanje'	V,V
prestòp-θ [3.]	V,V,S
prestóp-ati 3. 'spreminjati a) okolje glede na delovanje;	
b) pripadnost glede na prepričanje'	V,V,V

³ Pomenska členitev in oznake so iz SSKJ, enako tudi razlage, pri katerih pa niso navedeni pomenski odtenki. Številске oz. črkovne oznake v oglatih oklepajih nakazujejo, da pomen v SSKJ ni naveden, vendar pa se zaradi možnosti umestitve določene tvorjenke v različne besedotvorne sklope kaže potreba po pomenski členitvi.

prestopaj-óč	V, V, V, Ad
prestóp-anje	V, V, V, S
prestóp-en [3.]	V, V, Ad
prestopn-ína B SJ, F	V, V, Ad, S
pri-stopíti in pristópiti 2. 'postati član česa'	V, V
pristóp-Ø 2. 'glagolnik od pristopiti'	V, V, S
nè-pristóp F	V, V, S(+P), S
pristóp-ati 2. 'postajati član česa'	V, V, V
pristopaj-óč	V, V, V, Ad
pristóp-anje	V, V, V, S
pristóp-en 'nanašajoč se na pristop'	V, V, Ad
pristópn-ica [2.]	V, V, Ad, S
pristópníč-ar Nb	V, V, Ad, S, S
pristópn-ik [2.]	V, V, Ad, S
pristópníš-ki F	V, V, Ad, S, Ad
vsè-Ø-pristópníški F	V, V, Ad, S, Ad(+Pn), Ad
pristopn-ína	V, V, Ad, S
nôv-o-pristópen F	V, V, Ad(+Adv), Ad
nôvopristópn-ica F	V, V, Ad(+Adv), Ad, S
nôvopristópn-ik F	V, V, Ad(+Adv), Ad, S
nôvopristópníš-ki F	V, V, Ad(+Adv), Ad, S, Ad
prèd-pristópen F	V, V, Ad(+Adv), Ad
po-pristópen F	V, V, Ad(+Pr), Ad
pristop-ítev B SJ, Nb	V, V, S
pristópítv-en Nb	V, V, S, Ad
pristóplj-en F	V, V, Ad
v-stopíti in vstópiti 3. 'postati član kake organizacije, društva'	V, V
vstóp-Ø 1. [č] 'glagolnik od vstopiti'	V, V, S
nè-vstóp F	V, V, S(+P), S
vstóp-ati 3. 'postajati član kake organizacije, društva'	V, V, V
vstopaj-óč	V, V, V, Ad
vstopajóč-i <i>posam.</i> F	V, V, V, Ad, S
nôv-o-vstopajóč F	V, V, V, Ad(+Adv), Ad
vstóp-anje	V, V, V, S
nè-vstópanje F	V, V, V, S(+P), S
vstóp-en [2.]	V, V, Ad
vstópn-ica	V, V, Ad, S
vstopn-ína	V, V, Ad, S
po-vstópen F	V, V, Ad(+Pr), Ad
prèd-vstópen F	V, V, Ad(+Adv), Ad
vstóplj-en Nb	V, V, Ad

3 Analiza besedotvornih sklopov

V analizi bo prikazano število tvorjenk po posameznih besedotvornih sklopih ter delež posameznih besednih vrst pri tvorbi novega besedja (tako splošno kot po posameznih stopnjah tvorjenosti), predstavljeni bodo najpogostejši tvorbeni modeli, poleg tega pa bo pozornost namenjena tudi tipom vseh neprvostopenjskih tvorjenk kot izhodišč za tvorbo novih besed.

3.1 Znotraj šestih besedotvornih sklopov najdemo kar 696 tvorjenk, kar glagol *stopiti* vsekakor uvršča med izredno produktivne.⁴ Najproduktivnejši je besedotvorni sklop *stopiti* s pomenom 's korakom, koraki začeti biti kje' z 233 tvorjenkami, kar predstavlja kar 33,5 % vseh tvorjenk. Sledi mu prvi pomen glagola *stopiti*, in sicer 'narediti korak', z 221 tvorjenkami (31,8 %). Visoko stopnjo produktivnosti kaže še glagol *stopiti* s pomenom 'začeti delovati na kakem področju', ki ima v SSKJ oznako ekspresivno. Teh tvorjenk je 123 (17,7 %). Nekoliko manjšo produktivnost izkazuje peti pomen glagola *stopiti*, tj. 'postati član česa', z 79 tvorjenkami (11,4 %), zelo nizko pa (v primerjavi z drugimi besedotvornimi sklopi) tretji in četrti pomen, torej 'pojavit se zlasti na površju' in 'začeti biti v kakem obdobju'. Prvi je izhodiščna besedotvorna podstava za 11 tvorjenk (1,6 %), drugi pa za 29 (4,2 %). Kar 65 % tvorjenk je torej tvorjenih iz prvih dveh pomenov glagola *stopiti*.

3.2 Glede na besednovrstno razvrstitev sta med tvorjenkami v približno enakem številu zastopana samostalnik in pridevnik (samostalnikov je 39,2 %, pridevnikov 36,9 %). Manj kot polovica je glagolov (17,8 %), najmanj pa je prislovov (zgolj 6 %).

3.3 Če se osredotočimo na stopnjo tvorjenosti, ugotovimo, da je največ tvorjenk drugostopenjskih, in sicer več kot tretjina vseh (35,6 %). Sledijo tretjestopenjske z 218 tvorjenkami (31,3 %), četrtošopenjske s 128 (18,4 %), prvostopenjske z 61 tvorjenkami (8,8 %) in petostopenjske z 39 tvorjenkami (5,6 %). Zanimiv je dokaj majhen delež prvostopenjskih tvorjenk, kar si lahko razložimo s tem, da gre v veliki večini za glagole s predponskimi obrazili, ki v primerjavi z drugostopenjskimi tvorjenkami izkazujejo manjšo pestrost glede tvorbenih modelov (večja je raznovrstnost besedotvornih vrst). Delež med tvorjenkami iz glagolov s predponskimi obrazili (vključujoč njih same) in tvorjenkami iz glagolov brez predponskih obrazil je približno 4 : 1 (tvorjenk s predponskimi obrazili je 514, brez njih pa jih je 182).

⁴ Če bi imeli slovenski stopenjski slovar za celotno glagolsko besedno vrsto, bi lahko ugotavljali, kolikšna je tipična velikost glagolskih besedotvornih sklopov. V primeru glagola *stopiti* je povprečno število tvorjenk na sklop 116, kar je izredno veliko. Za primerjavo: M. Skarżyński (2003: 137–139) na podlagi analize 1316 besedotvornih sklopov poljskih glagolov ugotavlja, da jih ima le enajst med njimi več kot sto tvorjenk (kar je 0,91 % vseh besedotvornih sklopov), povprečno število tvorjenk na sklop pa je 8,1. Ob tem gre dodati, da sta hierarhična razporeditev poljskih tvorjenk in nasploh obravnava nekaterih tipov tvorjenk nekoliko drugačni od tistih, ki sta upoštevana v pričujoči razpravi, kar pa izhaja iz različnih pogledov na tvorbo v poljskem in slovenskem jezikoslovju.

Najdaljši besedotvorni niz je šestostopenjski oz. z drugimi besedami – najvišja stopnja tvorbenosti je šesta. To pomeni, da besedotvorni sistem slovenščine na izhodišni netvorjeni besedi dovoljuje šest besedotvornih operacij. V gradivu najdemo le dve šestostopenjski tvorjenki, in sicer sta to *nenastopaško* [1.] (*nenastopaški* ← *ne-nastopač* ← *nastop-ač* ← *nastop-ati* 1. ← *na-stopiti* 1. ← *stopiti* 6.) in *nenastopaško* [2.] (*nenastopaški* ← *ne-nastopač* ← *nastop-ač* ← *nastop-ati* 2. [a]) ← *na-stopiti* 2. ← *stopiti* 6.). Šestostopenjske tvorjenke so po vsej verjetnosti mogoče le v podsklopih V,V.

T. i. globina besedotvorne niza je eden najočitnejših kazalnikov besedotvorne produktivnosti določene netvorjene besede, po drugi strani pa kaže, kolikšna je njena tvorbena zmožnost (Skaržnyški 2003: 143). Ravno na podlagi tako produktivnih netvorjenih besed, kot je glagol *stopiti*, lahko najboljše pokažemo, kakšne so tvorbene zmožnosti (oz. še dopustne tvorjenke) posameznega glagola, saj izkazujejo največjo pestrost tvorbenih modelov.

3.4 Zanimiv je tudi vpogled v besednovrstno pripadnost tvorjenk po posameznih stopnjah tvorjenosti.

Preglednica 1: Besedne vrste po posameznih stopnjah tvorjenosti

Besedna vrsta	Število tvorjenk posamezne stopnje tvorjenosti						Skupaj
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	
glagol	38	66	12	8	0	0	124
samostalnik	22	66	98	68	19	0	273
pridevnik	1	108	96	38	14	0	257
prislov	0	8	12	14	6	2	42
Skupaj	61	248	218	128	39	2	

Vidimo lahko, da je med prvostopenjskimi tvorjenkami največ glagolov (62,3 %), sledijo jim samostalniki (36,1 %), pridevnik pa je le eden (*stop-en* ‘na katerega se stopa’). Med drugostopenjskimi tvorjenkami močno prevladujejo pridevniki (43,5 %), delež glagolov in samostalnikov pa je enak (26,6 %). Tako med tretje- in četrto- kot petostopenjskimi tvorjenkami je največ samostalnikov (med tretjestopenjskimi tvorjenkami je njihov delež 44,9-odstoten, med četrto-odstoten, med petostopenjskimi pa 48,7-odstoten). Največ prislovov je četrto- in tretjestopenjskih, med petostopenjskimi tvorjenkami pa ne najdemo glagolov.

3.5 Eden od osnovnih pojmov stopenjske analize je tvorbeni model. Gre namreč za simbolni prikaz vsake tvorjenke, iz katerega je razvidna njena struktura. V,S tako označuje samostalniško tvorjenko iz glagola, V,V,Ad pridevniško tvorjenko, ki je nastala iz glagolske tvorjenke iz glagola, npr. *dostop-en* ← *do-stopiti* ← *stopiti* itd. Tvorbeni model v svojem zapisu vsebuje informacijo o številu tvorbenih procesov pri določeni netvorjenki, ki so bili potrebni za nastanek tvorjenke. Poleg tega pa lah-

ko iz tvorbenega modela razberemo, kateri besedni vrsti pripada izhodiščna besedotvorna podstava in katerim besednim vrstam pripadajo vse nadaljnje tvorjenke.⁵ Preglednica 2 prikazuje število tvorbenih modelov glede na stopnjo tvorjenosti:

Preglednica 2: Tvorbeni modeli glede na stopnjo tvorjenosti

Stopnja tvorjenke	1	2	3	4	5	6
Število modelov	4	18	34	32	19	1

Gradivo sicer izkazuje izredno pestro sliko tvorbenih modelov – vse tvorjenke iz glagola *stopiti* imajo namreč 109 različnih modelov. Največjo strukturno raznovrstnost kažejo tvorjenke tretje in četrte stopnje, sledijo pa tiste pete in nato druge stopnje. Med prvostopenjskimi tvorjenkami najdemo štiri različne modele, med šestostopenjskimi le enega.

Produktivnost tvorbenih modelov je po zgledu H. Jadacke (v monografiji o poljskem samostalniku kot osnovi za tvorbo z naslovom *Rzeczownik polski jako baza derywacyjna* iz leta 1995) glede na število pojavitev razdeljena v štiri različne razrede, in sicer: modeli z visoko produktivnostjo (nad 51 tvorjenk), srednjo (med 21 in 50 tvorjenk), nizko (med 6 in 20) in sporadično (med 1 in 5 tvorjenk).⁶

V prvi skupini najdemo drugostopenjske tvorjenke, ki imajo tvorbeni model: V,V,V (62 tvorjenk) in V,V,S (54 tvorjenk). V prvem primeru gre za nedovršne glagole s predposkimi obrazili, ki so tvorjeni iz dovršnih (V,V), v drugem pa predvsem za tvorjenke tipa *izstop-θ*, *dostop-θ*, *vstop-θ* itd. oz. za glagolnike, ki so tvorjeni neposredno iz nedovršnih glagolov (npr. *odstopi-tev* itd.). Delež tvorjenk z visoko produktivnostjo je 16,7-odstoten.

Srednje produktivnih je 7 tvorbenih modelov: V,V,Ad (50 tvorjenk), V,V (38), V,V,V,Ad (36), V,V,V,S (34), V,S(+N),Ad (31), po 27 tvorjenk pa imata modela V,V,Ad,S in V,V,V,Ad,S. Skupaj je srednje produktivnih 243 tvorjenk, tj. 34,9 %. V primeru modela V,V,Ad gre za pridevniške tvorjenke večinoma iz glagolov s predposkimi obrazili (torej: *prestop-en* ← *pre-stopiti*, *odstop-en* ← *od-stopiti*, *vstop-en* ← *v-stopiti* itd.). Model V,V imajo dovršne oblike glagolov s predposkimi obrazili (*do-stopiti*, *ob-stopiti*, *od-stopiti*, *za-stopiti* itd.), V,V,V,Ad pa v največji meri tretjestopenjski deležniki, ki so tvorjeni iz nedovršne oblike glagola s predposkim obrazilom (*izstopaj-oč*, *nastopaj-oč*, *vstopaj-oč* itd.). Srednjo produktivnost izkazujejo tudi številne tvorjenke z modelom V,S(+N),Ad. To so drugostopenjski pridevniki, ki so motivirani iz samostalnika *stopnja*: tip *drug-o-stopen* oz. oblika s priposkim obrazilom *-ski*: *en-o-stopenj-ski*, ki nimajo oblike na *-en* (**en-o-stop-en*). Nezanemarljiv je podatek, da velik del teh tvorjenk najdemo le v korpusnih virih. 3,9 % tvorjenk ima model V,V,Ad,S, tak delež tvorjenk pa ima tudi

⁵ Zapis tvorbenega modela sicer ne posreduje informacije, kateri tvorbeni postopki so bili prisotni pri oblikovanju določene tvorjenke; tovrstne informacije so namreč v domeni drugačnih besedotvornih opisov (Skarżyński 2000: 13).

⁶ V točki 3.7 je grafični prikaz tvorbenosti glagola *stopiti*.

model V,V,V,Ad,S. V prvem primeru velik del tvorjenk predstavljajo samostalniki z obrazilom *-ost* (*dostopn-ost*, *postopn-ost*, *pristopn-ost*), vendar pogosto najdemo tudi druga obrazila (*-ica*, *-ik*). V drugem primeru pa bi težko našli kakšno skupno točko med vsemi tvorjenkami.

Tvorbenih modelov, ki sodijo v razred modelov z nizko produktivnostjo, je 17, kar predstavlja 15,6-odstotni delež. V tej skupini je 158 tvorjenk (tj. 22,7 % vseh tvorjenk). Med njimi gre izpostaviti predvsem dva modela – V,V,V,V (z 11 tvorjenkami) in V,V,V,V,V (z osmimi). Največji del teh tvorjenk ima pomen ‘delati/narediti majhne, kratke korake’. Tvorijo se z vponami *-ic*, *-lj* in *-n*, značilne pa so za tvorjenke iz glagolov s predponskimi obrazili, in sicer s predponami *od-* (*od-stop-ic-ati*), *po-* (*postop-ic-ati*), *pre-* (*prestop-ic-ati*), *pri-* (*pristop-ic-ati*) in *za-* (*zastop-ic-ati*). Kot četrtoopenjske se pojavljajo tvorjenke iz naštetih oblik glagola, in sicer z vponama *-lj-* (*odstopic-lj-ati*, *postopic-lj-ati*, *prestopic-lj-ati*, *zastopic-lj-ati*) in *-n-* (*prestopic-n-iti*).⁷ Med tretjestopenjskimi tvorjenkami z modelom V,V,V,V sicer najdemo tudi primere *stop-ic-ati*, *stopic-lj-ati* in *stopic-n-iti* (ki torej niso tvorjeni iz glagolov s predponskimi obrazili, vendar vseeno sodijo v skupino s tem tvorbenim modelom).

Največjo pestrost kažejo modeli iz skupine s sporadično produktivnostjo, saj v njej najdemo kar 82 različnih tvorbenih modelov. 75,2 % modelov je torej zgolj sporadično produktivnih, 29 modelov (26,6 %) pa se pojavi le po enkrat, kar izpričuje priložnostni značaj tovrstnih tvorjenk. Iz gradiva je razvidno, da je največ teh tvorjenk (sploh tistih z enkratnimi pojavitvami) iz korpusnih virov.

Spodaj je podan seznam desetih najpogostejših tvorbenih modelov, ki so izkazani v gradivu; za ilustracijo so dodani primeri tvorjenk s tem modelom:

Preglednica 3: Obremenitev najpogostejših tvorbenih modelov

Tvorbeni model	Število tvorjenk	% (n = 696)
V,V,V (<i>postop-ati</i> ← <i>po-stopiti</i> ← <i>stopiti</i>)	62	8,91
V,V,S (<i>dostop-∅</i> ← <i>do-stopiti</i> ← <i>stopiti</i>)	54	7,76
V,V,Ad (<i>postop-en</i> ← <i>po-stopiti</i> ← <i>stopiti</i>)	50	7,18
V,V (<i>na-stopiti</i> ← <i>stopiti</i>)	38	5,46
V,V,V,Ad (<i>vstopaj-oč</i> ← <i>vstop-ati</i> ← <i>v-stopiti</i> ← <i>stopiti</i>)	36	5,17
V,V,V,S (<i>nastop-anje</i> ← <i>nastop-ati</i> ← <i>na-stopiti</i> ← <i>stopiti</i>)	34	4,89
V,S(+N),Ad (<i>devet-∅-stopenj-ski</i> ← <i>stopnja</i> ← <i>stopiti</i>)	31	4,45
V,V,Ad,S (<i>dostopn-ost</i> ← <i>dostop-en</i> ← <i>do-stopiti</i> ← <i>stopiti</i>)	27	3,88
V,V,V,Ad,S (<i>zastopan-ec</i> ← <i>zastop-an</i> ← <i>zastop-ati</i> ← <i>zastopiti</i> ← <i>stopiti</i>)	27	3,88

⁷ O tovrstnih glagolskih modifikacijskih izpeljankah je v članku Glagolske sestavljanke – njihova skadenska podstava in vezljivostne lastnosti (Z normativnim slovensko-nemškim vidikom) pisala A. Vidovič Muha (1993: 161–162). V njem si lahko preberemo, da so obrazila pri modifikacijskih izpeljankah nastala s pretvorbo prislovov, npr. *korakeati* ← [drobno] *korakati*, [] → *-c-*, *korak- -ati*.

3.6 V nadaljevanju bo podrobneje predstavljena struktura posameznih besedotvornih podsklopov. Iz njihove analize je razvidno, kakšna je besedovrstna klasifikacija prvostopenjskih tvorjenk. V našem primeru vidimo, da lahko kot prvostopenjske tvorjenke nastopajo glagoli, samostalniki in pridevniki, ne pa npr. prislovi. Razlog za slednje je v tem, da so v tem primeru prislovi tvorjeni iz nedovršnih glagolov, ki pa so vedno tretjestopenjski.

Preglednica 4: Struktura podsklopov

Tip podsklopa	Število tvorjenk	% (n = 696)	Število tvorbenih modelov v podsklopu	Povprečna obremenitev modelov
V,V	540	77,59	72	7,5
V,S	140	20,12	23	6,08
V,Ad	14	2,01	9	1,56

3.6.1 Podsklop V,V

V,V (38) ⁸
V,V,V (62)
V,V,V,V (11)
V,V,V,V,V (8)
V,V,V,V,S (1)
V,V,V,V,Ad (2)
V,V,V,V,Adv (1)
V,V,V,S (34)
V,V,V,S,S (4)
V,V,V,S,S(+Adv),S (1)
V,V,V,S(+P),S,Ad (2)
V,V,V,S(+P),S,Ad,Adv (2)
V,V,V,S(+P),S (7)
V,V,V,S,Ad (3)
V,V,V,S,Ad,Adv (2)
V,V,V(+P),S (2)
(+N)V,V,V,S (1)
V,V,V,Ad (36)
V,V,V,Ad,S (27)
V,V,V,Ad,S,S (5)
V,V,V,Ad,S(+Pr),S (3)
V,V,V,Ad,S(+Pn),S (2)
V,V,V,Ad,S,Ad (4)
V,V,V,Ad(+P),S (3)
V,V,V,Ad,Ad (1)
V,V,V,Ad(+Pr),Ad (5)
V,V,V,Ad(+Pr),Ad,S (4)
V,V,V,Ad(+P),Ad (8)

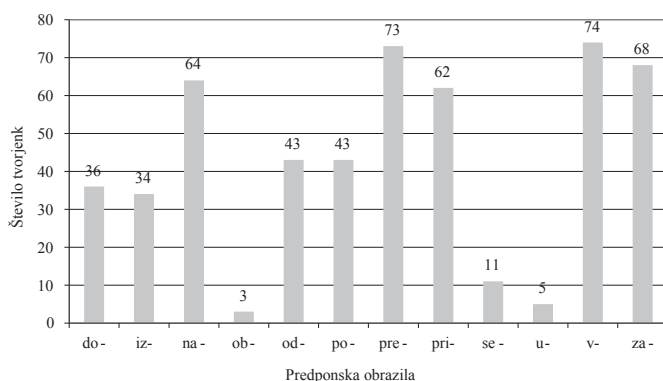
⁸ Številke v oklepaju pomenijo število tvorjenk s posameznim tvorbenim modelom.

- V, V, V, Ad(+P), Ad, S (3)
 - V, V, V, Ad(+P), Ad, Adv (1)
 - V, V, V, Ad(+Adv), Ad (3)
 - V, V, V, Ad(+Adv), Ad, S (1)
 - V, V, V, Ad, Adv (8)
 - V, V, V, Ad, Adv(+P), Adv (1)
- V, V, V(+P), Ad (1)
 - (+Ad)V, V, V, Ad (1)
 - (+Pn)V, V, V, Ad (1)
 - V, V, V, Adv (8)
- V, V, S (54)
 - V, V, S(+S), S (3)
 - V, V, S(+Ad), S (3)
 - V, V, S(+Ad), S, S (1)
 - V, V, S(+Adv), S (4)
 - V, V, S(+Pr), S (1)
 - V, V, S(+Pn), S (2)
 - V, V, S(+P), S (6)
 - V, V, S, Ad (3)
 - V, V, S, Ad(+Adv), Ad (2)
- V, V, Ad (50)
 - V, V, Ad, S (27)
 - V, V, Ad, S, S (2)
 - V, V, Ad, S(+S), S (3)
 - V, V, Ad, S(+N), S (2)
 - V, V, Ad, S(+N), S, Ad (2)
 - V, V, Ad, S, Ad (2)
 - V, V, Ad, S, Ad(+Pn), Ad (1)
 - V, V, Ad, S, Ad, Adv (1)
 - V, V, Ad(+P), S (1)
 - V, V, Ad, Ad (7)
 - V, V, Ad, Ad(+P), Ad (3)
 - V, V, Ad(+Adv), Ad (3)
 - V, V, Ad(+Adv), Ad, S (2)
 - V, V, Ad(+Adv), Ad, S, Ad (1)
 - V, V, Ad(+Pr), Ad (2)
 - V, V, Ad(+P), Ad (12)
 - V, V, Ad(+P), Ad, S (8)
 - V, V, Ad(+P), Ad, Ad (6)
 - V, V, Ad(+P), Ad, Ad(+P), Ad (3)
 - V, V, Ad(+P), Ad, Adv (4)
 - (+Adv)V, V, Ad, Ad (2)
 - V, V, Ad, Adv (2)
- V, V(+Adv), Ad (1)
- (+P)V, V, Ad (2)
- V, V, Adv (7)

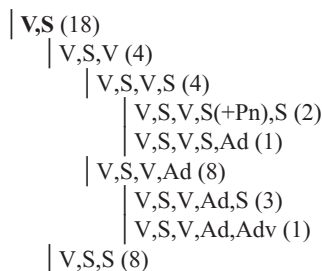
Tvorbeni model V,V je izredno pogost (po pogostosti je na četrtem mestu), razlog za to pa je – gre namreč za glagole s predporskimi obrazili – večpomenskost glagolskih predporskih obrazil, kar ima za posledico povečanje števila večpomenskih glagolov.

V gradivu najdemo 12 različnih predporskih obrazil: *do-*, *iz-*, *na-*, *ob-*, *od-*, *po-*, *pre-*, *pri-*, *se-*, *u-*, *v-* in *za-*.⁹ Vsi prvostopenjski glagoli, tvorjeni iz naštetih predporskih obrazil, imajo tudi svoj nedovršni par, tj. nedovršni glagol, ki je v analiziranem gradivu vedno tretjestopenjski. Med glagoli s predporskimi obrazili so najbolj besedotvorno produktivni tisti s predporskimi obrazili: *v-*, *pre-* in *za-*. Natančnejši podatki so razvidni v spodnjem grafu.

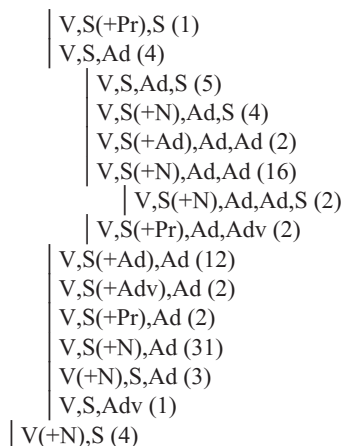
Produktivnost glagolov s predporskimi obrazili

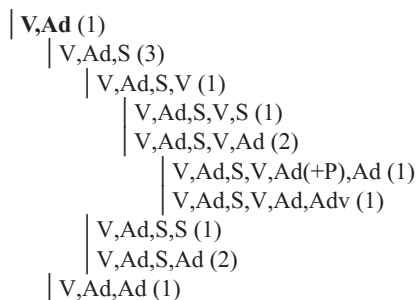
3.6.2 Podsklop V,S

⁹ Ob tem je na mestu izpostaviti dejstvo, da »spada večina glagolov premikanja med najfrekventnejše besede v jeziku in da je njihova prefiksacija silno razvejana (skoraj vsi osnovni glagoli se združujejo z domala vsemi produktivnimi predponami, nekateri pa tudi z dvema hkrati (npr. s-pre-hoditi))« (Jakopin 1971: 1–2).

3.6.3 Podsklop V,Ad

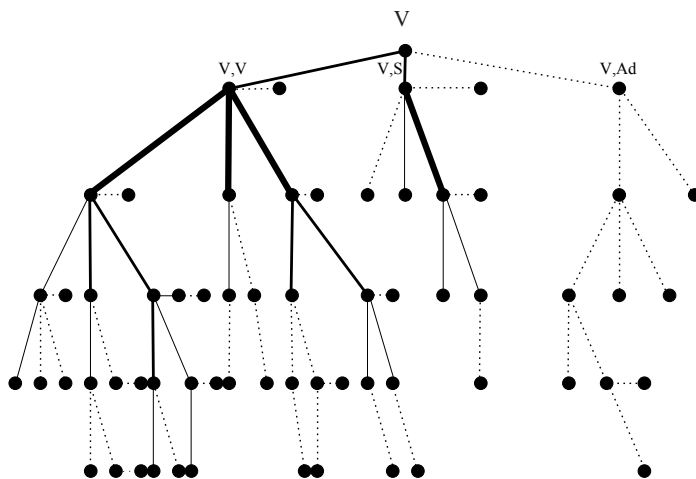

3.7 Grafična ponazoritev tvorbenosti glagola *stopiti*

Struktura besedotvornih sklopov je še posebej razvidna v grafičnem prikazu. Spodnji graf je narejen po zgledu M. Berend (2003: 167) oz. drugih poljskih avtorjev, ki se ukvarjajo s stopenjskim besedotvorjem, npr. M. Skarżyńskiego.¹⁰ Smeri črt na grafu ponazarjajo tvorbo določene besedne vrste:

- ↙ – glagol
- ↓ – samostalnik
- ↘ – pridevnik
- – prislov

¹⁰ Tvorbene postopke je z grafi sicer ilustriral že Šaumjan (Šaumjan 1965; Šaumjan – Soboljeva 1968).

LEGENDA

- 51 tvorjenk in več (visoka produktivnost)
- Od 21 do 50 tvorjenk (srednja produktivnost)
- Od 6 do 20 tvorjenk (nizka produktivnost)
- Od 1 do 5 tvorjenk (sporadična produktivnost)

4 Sklep

Glagol *stopiti* je v tvorbenem smislu izredno produktiven, saj je znotraj vseh šestih besedotvornih sklopov kar 696 tvorjenk. Najproduktivnejši besedotvorni sklop je sklop *stopiti* s pomenom 's korakom, koraki začeti biti kje' z 233 tvorjenkami, kar predstavlja kar 33,5 % vseh tvorjenk. Sledi mu prvi pomen glagola *stopiti*, in sicer 'narediti korak', z 221 tvorjenkami (31,8 %).

Besednovrstna analiza tvorjenk pokaže, da sta v približno enakem številu zastopana samostalnik in pridevnik (samostalnikov je 39,2 %, pridevnikov 36,9 %), glagolov je za več kot polovico manj (17,8 %), najmanjši pa je delež prislovo (zgolj 6 %).

Največji delež tvorjenk je drugostopenjskih, in sicer več kot tretjina vseh (35,6 %), sledijo tretjestopenjske z 218 tvorjenkami (31,3 %), četrtošopenjske s 128 (18,4 %), prvostopenjske z 61 tvorjenkami (8,8 %) in petostopenjske – 39 tvorjenk (5,6 %). Zanimivo je, da je delež prvostopenjskih tvorjenk sorazmerno majhen. To dejstvo si lahko razložimo tako, da gre v tem primeru v veliki večini za glagole s predponskimi obrazil, ki v primerjavi z drugostopenjskimi tvorjenkami izkazujejo manjšo pestrost glede tvorbenih modelov (večja je raznovrstnost besedotvornih vrst).

Najvišja stopnja tvorbenosti je šesta, ki se izkaže za izredno redko, saj v gradivu najdemo le dve šestostopenjski tvorjenki: *nenastopaško* [1.] in *nenastopaško* [2.].

Med prvostopenjskimi tvorjenkami je največ glagolov (62,3 %), med drugostopenjskimi v veliki večini prevladujejo pridevniki (43,5 %), med tretje-, četrto- in petostopenjskimi pa prednjačijo samostalniki (med tretjestopenjskimi tvorjenkami je njihov delež 44,9-odstoten, med četrto- in petostopenjskimi pa 48,7-odstoten). Največji delež prislovov med tvorjenkami je četrte in tretje stopnje.

Viri in literatura

- Berend 2003 = Małgorzata Berend, Aktywność słowotwórcza czasowników ruchu, v: *Słowotwórstwo gniazdowe: historia – metoda – zastosowania*, ur. Mirosław Skarżyński, Kraków: Księgarnia Akademicka, 2003.
- Bojar 1979 = Bożenna Bojar, *Opis semantyczny czasowników ruchu oraz pojęć związanych z ruchem*, Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 1979.
- BSJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika z Odzadnjim slovarjem slovenskega jezika in Besediščem slovenskega jezika z oblikoslovnimi podatki: elektronski vir*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU – DZS, 2000.
- F = Korpus slovenskega jezika FidaPLUS (<http://www.fidaplus.net>).
- Jadacka 1995 = Hanna Jadacka, *Rzeczownik polski jako baza derywacyjna: opis gniazdowy*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1995.
- Jakopin 1971 = Franc Jakopin, Glagoli premikanja v slovenščini in ruščini, *Seminar slovenskega jezika, literature in kulture: zbornik predavanj 7* (1971), 1–12.
- Kern 2010 = Boris Kern, Stopenjsko besedotvorje, *Slavistična revija* 48 (2010), št. 3, 335–348.
- Nb = Besedilni korpus *Nova beseda* (http://bos.zrc-sazu.si/s_beseda.html).
- Skarżyński 2000 = Mirosław Skarżyński, *Liczebni w słowotwórstwie współczesnej polszczyzny: studium gniazd słowotwórczych*, Kraków: Towarzystwo Wydawnicze »Historia Iagellonica«, 2000.
- Skarżyński 2003 = Mirosław Skarżyński, Czasowniki jako centra gniazd słowotwórczych: z prac nad III tomem »Słownika gniazd słowotwórczych współczesnego języka polskiego«, v: *Słowotwórstwo gniazdowe: historia – metoda – zastosowania*, ur. Mirosław Skarżyński, Kraków: Księgarnia Akademicka, 2003.
- SP = *Slovenski pravopis: elektronski vir*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2003.
- SSKJ = *Slovar slovenskega knjižnega jezika z Odzadnjim slovarjem slovenskega jezika in Besediščem slovenskega jezika z oblikoslovnimi podatki: elektronski vir*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU – DZS, 2000.
- Śmiech 1986 = Witold Śmiech, *Derywacja prefiksalna czasowników polskich*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolinskich, 1986.

- Šaumjan 1965 = Sebastian Konstantinovič Šaumjan, *Strukturnaja lingvistika*, Moskva: Nauka, 1965.
- Šaumjan – Soboljeva 1968 = Sebastian Konstantinovič Šaumjan – Polina Arkadevna Soboleva, *Osnovanija poroždajuščej gramatiki russkogo jazyka*, Moskva: Nauka, 1968.
- Tihonov 1978 = Andrej Nikolajevič Tihonov, *Škol'nyj slovoobrazovatel'nyj slovar' russkogo jazyka: posobie dlja učaščihsja*, Moskva: Prosveščenie, 1978.
- Vidovič Muha 1993 = Ada Vidovič Muha, Glagolske sestavljenke – njihova skladenjska podstava in vezljivostne lastnosti: z normativnim slovensko-nemškimi vidikom, *Slavistična revija* 41 (1993), št. 1, 161–192.

Analyzing the group of words formed from the verb *stopiti* ‘to step’

Summary

This article analyzes the group of words formed from the verb *stopiti* ‘step’. The methodological premise of the analysis is multistage word formation, which deals with derivatives from the same base root within the same lexical meaning. The purpose of this article is to establish the properties of forming words from the verb *stopiti* or its word-formation productivity.

It was established that, in terms of word formation, the verb *stopiti* is extremely productive because 696 derivatives can be found within all six word-formation groups. The most productive group is the one containing the verb *stopiti* ‘to step’ with 33.5% of all derivatives, followed by the first meaning of the verb in Slovenian (i.e., ‘to take a step’) with 31.8% of derivatives.

The part-of-speech analysis of the derivatives showed that the shares of nouns and adjectives are approximately the same (39.2 and 36.9%, respectively), whereas the share of verbs is not even half this (i.e., 17.8%). The share of adverbs is the lowest (i.e., only 6%). The majority of derivatives are second-stage (i.e., more than a third of all derivatives, or 35.6%), followed by third-stage with 218 derivatives (i.e., 31.3%), fourth-stage with 128 derivatives (i.e., 18.4%), first-stage with 61 derivatives (i.e., 8.8%), and fifth-stage with 39 derivatives (i.e., 5.6%). The most complex word-formation stage is stage number six (e.g., *nenastopaško* ‘unconceitedly’). Verbs predominate among the first-stage derivatives (i.e., 62.3%), adjectives largely predominate among the second-stage derivatives (i.e., 43.5%), and nouns predominate among the third-, fourth-, and fifth-stage derivatives.